

Asia: VN/29848/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne sallittuja makuja koskevaan sääntelyyn

THL:n kanta: THL:n arvio on, että mintun ja mentolin maun salliminen nikotiinipusseissa merkittävästi lisää tuotteiden houkuttelevuutta erityisesti nuorille suhteessa tilanteeseen, jossa muut kuin tupakan maut olisi kielletty. Kaikissa tupakkalain alaisissa tuotteissa tulee sallia vain tupakan maku.

Mentoli on ollut savukkeissa vuosikymmenien ajan keskeisin tunnusomainen maku, joka vähentää kurkun ärsytystä, edistää nikotiinin imeytymistä ja houkuttelee käytön aloittamiseen. Näistä syistä mentoli kiellettiinkin savukkeissa koko EU:ssa. Mentolin ja sitä läheisesti muistuttavan mintun ei voida katsoa olevan vain aikuisille suunnattu maku. THL:n aiemman lausunnon mukaisesti (THL/1875/4.00.02/2024) houkuttelevuutta lisäävien ja käyttöä helpottavien makuaineiden salliminen ei ole ihmisten terveyden näkökulmasta perusteltua missään kuluttajatuotteena myytävissä tupakka- tai nikotiinituotteissa.

Muut mahdolliset kommenttinne hallituksen esityksen luonnoksesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta esityksestä, joka koskee savuttomien nikotiinituotteiden (nikotiinipussien) sääntelyä.

THL:n yleinen kanta nikotiinipusseista: THL vastustaa kaikkien uusien tupakka- ja nikotiinituotteiden myynnin sallimista kuluttajatuotteena, koska ne tuottavat merkittävää haittaa terveydelle ja aiheuttavat voimakasta riippuvuutta. Lisäksi markkinoilla jo olevien tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyyn ja lopettamisen tukeen tarvitaan tehokkaita lisätoimia. Kuluttajakäyttöön suunnattujen uusien nikotiinituotteiden markkinoille saattaminen palvelee ainoastaan tupakkateollisuuden etua laajentamalla nikotiinituotteiden valikoimaa. Sillä ylläpidetään riippuvuutta sekä tavoitellaan uusia, usein nuoria käyttäjäryhmiä. Nikotiinipussien myynnin salliminen nyt esitetyllä tavalla on vastoin tupakkalain tavoitetta ja ristiriidassa Suomea sitovan kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen (WHO FCTC) kanssa.

Muut kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta

THL:n kanta: THL:n arvio on, että 16,6 mg/g raja nikotiinimäärälle on liian korkea ja vaarantaa erityisesti nuorten terveyden. THL esittää rajaksi enintään 8 mg/g. THL katsoo lisäksi, että esitykseen tulisi sisällyttää tupakka- ja nikotiinituotteiden ikärajan nosto 20 ikävuoteen. THL huomauttaa, että poikkeuksellisen korkeat matkustajatuonnin määrälliset rajat sekä nuuskalle että nikotiinipusseille heikentävät kansallisen sääntelyn vaikutusta ja mahdollistavat harmaatuonnin ja laittoman kaupan jatkumisen. Jos nikotiinipussien myynti sallitaan Suomessa, loogista olisi samanaikaisesti laskea matkustajatuonnin määrällisiä rajoja ja jopa harkita EU:n myyntikiellon piirissä olevan nuuskan matkustajatuontikieltoa.

Nikotiini on myrkyllinen ja terveydelle haitallinen aine, joka aiheuttaa voimakkaan riippuvuuden. Jo 6–10 mg nikotiinia sisältävän nikotiinipussin käyttö voi nostaa nikotiinin huippupitoisuuden veressä samalle tai korkeammalle tasolle kuin savuke. Pitoisuus myös säilyy korkeana kauemmin. Nikotiini näyttää imeytyvän nikotiinipusseista paremmin kuin nuuskasta. Kun nuuskan saatavuus oli korona-aikana matkustusrajoitusten takia heikompi, annospussimuotoisten enintään 4 mg nikotiinia sisältävien nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myynti kasvoi Suomessa. Esityksen tavoitteena olevaan nuuskan korvaamiseen riittää siis huomattavasti nyt esitettyä matalampi nikotiinimäärä.

Kuten esityksessä kuvataan, useissa EU-maissa nikotiinipussien myynti on käytännössä kielletty (Belgia, Hollanti, Saksa, Italia) tai sitä ollaan kieltämässä (Ranska, Puola). Säädetty nikotiinirajat vaihtelevat 4–12 mg välillä (Latvia, Tšekki) ja valmistelussa olevat rajat 4–17 mg välillä (Liettua, Itävalta, Unkari). Ahvenanmaalla rajaksi on esitetty 10 mg. Lähimaistamme Tanskassa rajaksi on tulossa voimaan 9 mg ja Ruotsissa on esitetty 12 mg:n rajaa sekä nikotiinipusseille että nuuskalle. Nikotiinipussien tuominen Suomen markkinoille nyt esitetyllä tavalla muodostaa THL:n arvion mukaan vaaran uuden, nikotiiniriippuvaisen sukupolven muodostumiselle. Tämä on vastoin tupakkalain tavoitetta tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumisesta.

Suomessa nikotiinipusseihin liittyvät myrkytysepäilyt ovat Myrkytystietokeskuksen mukaan kasvussa. THL:n keväällä 2024 toteuttamien kyselytutkimusten mukaan nikotiinipussien käyttö on jo tupakointia yleisempää nuorilla ja nuorilla aikuisilla: niitä käytti päivittäin 11 prosenttia 15–16-vuotiaista pojista (ESPAD-tutkimus) ja 18 prosenttia ammattikorkeakoulussa opiskelevista miehistä (KOTT-tutkimus). Myös tytöillä havaittiin nikotiinipussien käyttöä, vaikka heillä nuuskan käyttö on ollut hyvin vähäistä. Ruotsissa ns. valkoisen nuuskan, eli nikotiinipussien käytön yleisyys on noussut erityisesti tytöillä vuonna 2024 ennätyskorkealle.

Suomea velvoittava tupakkapuitesopimus (WHO FCTC) edellyttää tehokkaita toimia nikotiiniriippuvuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä terveyspolitiikan suojelua tupakkateollisuuden intresseiltä. Nykymuodossaan hallituksen esitys on ristiriidassa sopimusvelvoitteiden kanssa.

Nikotiinipussien myynnin sallimisen myötä on entistä tärkeämpää ottaa käyttöön ehkäiseviä lisätoimia. Näistä yksinkertaisin ja laajasti kannatettu on tupakka- ja nikotiinituotteiden ikärajan (myynti, maahantuonti, hallussapito) nostaminen 20 ikävuoteen. Lisäksi Suomen poikkeuksellisen suuret matkustajatuonnin määrälliset rajat nuuskalle ja nyt esitetyn mukaisesti myös nikotiinipusseille edesauttavat harmaatuonnin ja laittoman kaupan jatkumista esityksen tavoitteiden vastaisesti. Ne heikentävät muun sääntelyn, myös verotuksen vaikutusta ja osaltaan vaikeuttavat tupakkalain tavoitteen saavuttamista.

Ollila Hanna
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL